

รูปแบบการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ในจังหวัดนนทบุรีตามแนวพุทธจิตวิทยา

A Model for Developing Political Participation of Inhabitants in Nonthaburi Province Based on Buddhist Psychology

Received: September 04, 2025
Revised: September 18, 2025
Accepted: October 07, 2025

ศศิภา แก้วหนู¹ และ มั่น เสือสูงเนิน²
Sasipa Kaewnoo¹ and Man Suesungnoen²
(raybusinessgroups@hotmail.com)

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดนนทบุรี 2. เพื่อศึกษาหลักพุทธจิตวิทยาที่สามารถประยุกต์ใช้ในการพัฒนาระบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน และ 3. เพื่อพัฒนาและนำเสนอรูปแบบการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดนนทบุรีตามแนวพุทธจิตวิทยา ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพโดยเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 19 คน และการสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ 9 คน การเลือกตัวอย่างใช้วิธีเจาะจงตามเกณฑ์ที่กำหนดและวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาด้วยเทคนิค 6c Technic Analysis ร่วมกับ Matrix Analysis

ผลการวิจัยพบว่า 1. สภาพปัจจุบันของการมีส่วนร่วมทางการเมืองในอำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี มีการพัฒนาในด้านการเลือกตั้งและการใช้เทคโนโลยี แต่ยังมีข้อจำกัดด้านการเข้าถึงข้อมูลและความเข้าใจกระบวนการ ปัญหาหลักคือความรู้ทางการเมืองไม่ทั่วถึง การขาดความเชื่อมั่นในระบบและอุปสรรคทางเศรษฐกิจสังคม ความต้องการคือการส่งเสริมองค์ความรู้ การเปิดพื้นที่การมีส่วนร่วมที่หลากหลายและการพัฒนาระบบการเมืองที่โปร่งใส

¹ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธจิตวิทยา ภาควิชาจิตวิทยา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Ph.D. (Buddhist Psychology), Department of Psychology, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

² ภาควิชาจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Department of Psychology, Faculty of Humanities, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

2. หลักพุทธจิตวิทยาที่สามารถประยุกต์ใช้ในการพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วมทางการเมือง ได้แก่ การสร้างความเชื่อมั่นในระบบ การเสริมสร้างสังคมเอกภาพ การส่งเสริมความร่วมมือ และการสนับสนุนจากภาครัฐและประชาชน 3. รูปแบบการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมือง ตามแนวพุทธจิตวิทยาที่ได้พัฒนาขึ้นประกอบด้วย 6 องค์ประกอบหลัก คือ การเสริมสร้างจิตสำนึกและคุณธรรม การทำงานร่วมกันเพื่อส่วนรวม การเคารพความคิดเห็นที่แตกต่าง การลดความขัดแย้ง การพัฒนาอย่างยั่งยืนและสงบสุข และการสร้างความร่วมมือระหว่างประชาชนกับภาครัฐ

คำสำคัญ : การมีส่วนร่วมทางการเมือง, พุทธจิตวิทยา, การพัฒนาท้องถิ่น, จิตสำนึก, คุณธรรม

Abstract

This research aimed to: 1. study and analyze the current conditions, problems, and needs for developing political participation among citizens in Nonthaburi Province; 2. examine the principles of Buddhist psychology that can be applied to enhance citizens' political participation processes; and 3. develop and propose a model for promoting political participation among citizens in Nonthaburi Province based on Buddhist psychological approaches. The study employed a qualitative research design. Data were collected through in-depth interviews with 19 key informants and focus group discussions with 9 experts. Participants were selected using purposive sampling according to predetermined criteria, and data were analyzed using content analysis with the 6'C Technique Analysis in conjunction with Matrix Analysis.

The research findings revealed that: 1. The current state of political participation in Bang Bua Thong District, Nonthaburi Province, shows progress in terms of electoral activities and the use of technology; however, limitations remain regarding access to information and understanding of political processes. The major problems include insufficient political knowledge, lack of trust in the political system, and socio-economic barriers. The primary needs involve promoting political literacy, providing diverse participatory spaces, and developing a transparent political system. 2. The principles of Buddhist psychology applicable to the development of political participation processes

include fostering confidence in the system, strengthening social cohesion, encouraging cooperation, and ensuring mutual support from both government and citizens. 3. The proposed model for developing political participation based on Buddhist psychology comprises six key components: cultivating awareness and morality, working collaboratively for the common good, respecting differing opinions, reducing conflicts, promoting sustainable and peaceful development, and fostering cooperation between citizens and government agencies.

Keywords: Political Participation, Buddhist Psychology, Local Development, Consciousness, Morality

บทนำ

ประเทศไทยปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ซึ่งยืนยันให้ประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยผ่านรัฐธรรมนูญทั้งหมด 20 ฉบับ อย่างไรก็ตาม ในทางปฏิบัติประชาชนไม่มีส่วนร่วมในการใช้อำนาจอธิปไตยอย่างเต็มที่ (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย, 2560) แม้รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันจะระบุแนวนโยบายการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างชัดเจนในหมวด 5 ส่วนที่ 10 ครอบคลุม 5 ประการสำคัญ แต่ยังคงพบปัญหาความไม่สอดคล้องระหว่างหลักการทางกฎหมายและการปฏิบัติจริง

งานวิจัยที่ผ่านมาชี้ให้เห็นความซับซ้อนของปัญหาดังกล่าว ดนัย ปัญญพิทยากุล (2558) พบว่า ความไม่โปร่งใสและข้อจำกัดทางโครงสร้างการปกครองท้องถิ่นเป็นอุปสรรคหลัก ขณะที่ จิรนนท์ พวงแก้ว (2562) ระบุว่า การมีส่วนร่วมถูกจำกัดจากปัจจัยด้านสังคมและวัฒนธรรม ทิพากร แสร์สุวรรณ (2565) เสนอว่า การมีส่วนร่วมจะเกิดขึ้นได้เมื่อมีกลไกส่งเสริมการศึกษาทางการเมืองและสร้างความตระหนักถึงสิทธิของประชาชน

สถานการณ์ปัญหาปรากฏชัดเจนในอำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี ซึ่งขยายตัวทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างรวดเร็ว แต่ประชาชนยังไม่มีส่วนร่วมในกระบวนการทางการเมืองอย่างมีประสิทธิภาพ ข้อมูลสถิติการเลือกตั้งปี 2562 แสดงอัตราการใช้สิทธิเพียงร้อยละ 60 ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยประเทศ (คณะกรรมการการเลือกตั้ง, 2562) วีระศักดิ์ จินารัตน์ (2567) ระบุว่า ปัญหาเกิดจากการขาดการศึกษาและความเข้าใจในกระบวนการทางการเมือง

ปัญหาการมีส่วนร่วมทางการเมืองมีความซับซ้อนเกินกว่าจะแก้ไขด้วยแนวทางดั้งเดิม การแสวงหาแนวทางใหม่ที่สอดคล้องกับบริบทสังคมไทยจึงเป็นสิ่งจำเป็น การนำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ได้รับความสนใจมากขึ้น เนื่องจากพุทธศาสนาเป็นศาสนาหลัก

และมีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตคนไทยมาอย่างยาวนาน กรวิชัย บุญมี(2567) พบว่าการใช้หลักพุทธธรรม เช่น อริยสัจ 4 และหลักไตรสิกขา เป็นเครื่องมือมีประสิทธิภาพในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างมีคุณภาพ

การนำแนวคิดทางจิตวิทยามาประยุกต์ใช้ก็ได้รับการพิสูจน์ว่ามีประสิทธิภาพ ศึกษาการใช้หลักจิตวิทยาสร้างแรงจูงใจ พบว่า เทคนิคจิตวิทยาสังคม เช่น การเสริมสร้างความเป็นเจ้าของและความผูกพันต่อชุมชน เป็นต้น สามารถกระตุ้นให้ประชาชนมีความรับผิดชอบต่อส่วนรวมมากขึ้น การบูรณาการหลักพุทธธรรมและจิตวิทยาเป็น "พุทธจิตวิทยา" จึงเป็นแนวทางที่มีศักยภาพสูง สุพัตรา ศรีบุญเรือง (2563) พบว่า หลักพุทธธรรม เช่น การเจริญสติและเมตตาภาวนา เป็นต้น ช่วยให้ประชาชนเห็นอกเห็นใจผู้อื่นและรับฟังความคิดเห็นต่าง ๆ อย่างสร้างสรรค์

จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า แม้มีการศึกษาการมีส่วนร่วมทางการเมืองจำนวนมากและมีงานวิจัยที่นำหลักพุทธธรรมหรือจิตวิทยามาประยุกต์ใช้แยกกัน แต่ยังไม่พบการศึกษาที่นำพุทธจิตวิทยามาใช้เป็นกรอบแนวคิดหลักในการศึกษาการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับท้องถิ่น โดยเฉพาะในพื้นที่เฉพาะเจาะจงอย่างอำเภอบางบัวทอง งานวิจัยส่วนใหญ่เน้นปัจจัยภายนอก เช่น โครงสร้างทางการเมือง กฎหมาย หรือนโยบายของรัฐ เป็นต้น แต่ขาดการศึกษาปัจจัยภายในของปัจเจกบุคคล การศึกษาที่ผสมผสานหลักสารณียธรรม 6 กับแนวคิดของมาสโลว์ยังเป็นเรื่องใหม่ แม้ กาญจนา อัสวพงษ์ (2561) จะศึกษา "การใช้หลักสารณียธรรมในการพัฒนาสังคมไทย" แต่ยังไม่เชื่อมโยงกับแนวคิดทางจิตวิทยาสมัยใหม่อย่างเป็นระบบ

การศึกษานี้จึงมีความสำคัญในการเติมเต็มช่องว่างทางวิชาการ โดยนำหลักสารณียธรรม 6 ซึ่งประกอบด้วย ความซื่อสัตย์ ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ การทำงานร่วมกัน ความไม่เบียดเบียน ความเคารพในกันและกันและการเห็นประโยชน์ส่วนรวม มาผสานกับแนวคิดของมาสโลว์ว่าด้วยลำดับขั้นความต้องการของมนุษย์ เพื่อสร้างกรอบแนวคิดเชื่อมโยงคุณค่าทางจิตใจและความต้องการทางสังคม ผลที่คาดว่าจะได้รับจะเป็นประโยชน์ทั้งด้านทฤษฎีในการสร้างองค์ความรู้ใหม่และด้านปฏิบัติในการพัฒนาส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งจะส่งผลต่อการเสริมสร้างประชาธิปไตยในระดับรากหญ้าและการพัฒนาสังคมไทยอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดนนทบุรี

2. เพื่อศึกษาหลักพุทธจิตวิทยาเพื่อการพัฒนากระบวนการการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน

3. เพื่อพัฒนาและนำเสนอรูปแบบการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดนนทบุรีตามแนวพุทธจิตวิทยา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง "รูปแบบการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดนนทบุรีตามแนวพุทธจิตวิทยา" เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยศึกษาจากเอกสาร เก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญและการสนทนากลุ่มกับผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดนนทบุรีตามแนวพุทธจิตวิทยา

การวิจัยมี 2 ขั้นตอน **ขั้นตอนที่ 1** สัมภาษณ์เชิงลึกผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 19 คน แบ่งเป็น ผู้เชี่ยวชาญพุทธจิตวิทยา 6 คน ผู้เชี่ยวชาญพระพุทธศาสนา จำนวน 6 คน และผู้เชี่ยวชาญการเมืองท้องถิ่น จำนวน 7 คน เก็บข้อมูลเรื่องสภาพปัจจุบัน ปัญหา ความต้องการ หลักพุทธจิตวิทยาและรูปแบบที่เหมาะสม **ขั้นตอนที่ 2** สนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน (กลุ่มละ 3 คน) เพื่อประเมินคุณภาพรูปแบบ การเลือกผู้ให้ข้อมูลใช้วิธีเจาะจงตามเกณฑ์ คือ มีปริญญาเอกหรือตำแหน่งผู้ช่วยศาสตราจารย์ขึ้นไป ประสบการณ์ 5 ปีขึ้นไป และได้รับการยอมรับทางวิชาการ

เครื่องมือและการตรวจสอบคุณภาพ ใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้าง และแนวคำถามสนทนากลุ่ม พัฒนามาจากการศึกษาเอกสารและกรอบแนวคิดการประยุกต์พุทธจิตวิทยา ตรวจสอบคุณภาพโดยอาจารย์ที่ปรึกษา 2 ท่าน ในด้านความถูกต้องเหมาะสม ชัดเจน สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และครอบคลุมเนื้อหา

การเก็บข้อมูลและวิเคราะห์ เริ่มด้วยการประสานงาน ส่งหนังสือแนะนำตัว และส่งแบบสัมภาษณ์ล่วงหน้า สัมภาษณ์เชิงลึกใช้เวลาเฉลี่ย 60-90 นาที บันทึกเสียงและจดบันทึก ถอดความทันที สนทนากลุ่มใช้เวลาเฉลี่ย 120-150 นาที ผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการสนทนา วิเคราะห์ข้อมูลด้วย 3 วิธี คือ การวิเคราะห์เนื้อหาโดยจำแนกหน่วยความหมายเข้าสู่หมวดหมู่และรหัส การวิเคราะห์สนทนากลุ่มด้วย Logical Matrix Technic และการวิเคราะห์ด้วยเทคนิค 6c (Context, Content, Concern, Change, Challenge, Conclusion) ร่วมกับ Matrix Analysis เพื่อสังเคราะห์เป็นรูปแบบสมบูรณ์

การพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่างการวิจัย

ได้รับการรับรองจริยธรรมการวิจัยหมายเลข ว.106/2568 วันที่ 9 เมษายน 2568 โดยผู้วิจัยได้ชี้แจงวัตถุประสงค์การวิจัย การรักษาความลับแก่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เข้าร่วมด้วยความสมัครใจและมีสิทธิถอนตัวได้ตลอดเวลาหากมีเหตุไม่สะดวกใจ

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยสามารถสรุปได้ตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. ผลการศึกษาวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการที่จำเป็นในการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดนนทบุรี พบว่า สภาพปัจจุบันของการมีส่วนร่วมทางการเมืองมีความก้าวหน้าในหลายด้าน แต่ยังคงเผชิญกับปัญหาและข้อจำกัดที่สำคัญต่าง ๆ

จากการศึกษาสภาพปัจจุบัน พบว่าประชาชนในพื้นที่ที่มีการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองในระดับที่น่าพอใจ โดยเฉพาะในด้านการเลือกตั้งซึ่งมีอัตราการเข้าร่วมค่อนข้างสูง และการเข้าร่วมงานประชุมสาธารณะที่ได้รับความสนใจจากประชาชนอย่างต่อเนื่อง การใช้เทคโนโลยีและสื่อสังคมออนไลน์เป็นช่องทางสำคัญในการเข้าถึงข้อมูลและแสดงความคิดเห็นทางการเมือง โดยแพลตฟอร์มอย่าง Facebook, Line และ Twitter กลายเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างการมีส่วนร่วม อย่างไรก็ตาม ยังพบข้อจำกัดในด้านความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการทางการเมืองที่ซับซ้อน โดยประชาชนส่วนใหญ่มีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการเลือกตั้ง แต่ยังขาดความเข้าใจในกระบวนการที่ซับซ้อนมากขึ้น เช่น การทำงานของรัฐสภา การดำเนินนโยบายสาธารณะ และกลไกการตรวจสอบของท้องถิ่น เป็นต้น

ปัญหาที่พบจากการวิจัยสามารถจำแนกออกเป็นสี่ประเด็นหลัก ประเด็นแรก คือ ปัญหาด้านการศึกษาและการรับรู้เกี่ยวกับการเมือง ซึ่งประชาชนจำนวนมากยังขาดความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ทางการเมือง ทำให้ไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลที่สำคัญหรือมีส่วนร่วมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประเด็นที่สอง คือ ปัญหาทางเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งประชาชนที่มีรายได้น้อยและภาระทางเศรษฐกิจต้องให้ความสำคัญกับการหาเลี้ยงชีพมากกว่าการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง ประเด็นที่สาม คือ ปัญหาการขาดความเชื่อมั่นในระบบการเมือง ซึ่งเกิดจากการขาดความโปร่งใสในการทำงานของนักการเมืองท้องถิ่น การทุจริต และความรู้สึกว่าความคิดเห็นของประชาชนไม่ได้รับการพิจารณาอย่างจริงจัง ประเด็นสุดท้ายคือปัญหาการมีส่วนร่วมของกลุ่มชนที่ถูกมองข้าม เช่น กลุ่มเยาวชน กลุ่มผู้มีรายได้น้อยและประชาชนในชุมชนที่ยากถิ่น เป็นต้น ซึ่งมักไม่ได้รับโอกาสหรือการสนับสนุนในการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองอย่างเพียงพอ

ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองประกอบด้วยสี่องค์ประกอบหลัก องค์ประกอบแรกคือการพัฒนาทักษะและความรู้ทางการเมืองสำหรับประชาชน ซึ่งจำเป็นต้องมีการจัดกิจกรรมการศึกษาและอบรมที่เข้าถึงง่าย เข้าใจง่าย และสอดคล้องกับบริบทของแต่ละชุมชน องค์ประกอบที่สองคือการเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงการมีส่วนร่วมผ่านช่องทางต่างๆ ทั้งการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและการจัดเวทีประชาคมในพื้นที่ องค์ประกอบที่สามคือการพัฒนากระบวนการที่โปร่งใสและยุติธรรมในระบบการเมืองท้องถิ่น ซึ่งต้องมีการเปิดเผยข้อมูล การมีระบบตรวจสอบที่มีประสิทธิภาพ และการสร้างความเชื่อมั่นให้กับประชาชน องค์ประกอบสุดท้ายคือการสร้างความเชื่อมั่นในรัฐบาลและนักการเมืองท้องถิ่น ซึ่งต้องอาศัยการทำงานที่โปร่งใส การตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนอย่างจริงจัง และการสร้างช่องทางการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับนักการเมืองท้องถิ่น ได้ข้อเสนอแนะสำหรับการพัฒนาการมีส่วนร่วมที่ครอบคลุมหลายมิติ ได้แก่ การจัดกิจกรรมอบรมเพื่อเสริมสร้างความรู้ทางการเมือง การส่งเสริมการใช้สื่อออนไลน์ในการเผยแพร่ข้อมูล การจัดกิจกรรมพบปะสาธารณะ การส่งเสริมการมีส่วนร่วมในระดับท้องถิ่นผ่านคณะกรรมการต่าง ๆ การสร้างช่องทางการแสดงความคิดเห็นทั้งออนไลน์และออฟไลน์ และการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเยาวชนตั้งแต่ระดับโรงเรียน

การศึกษานี้สะท้อนให้เห็นว่าการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนต้องอาศัยแนวทางแบบบูรณาการที่มุ่งเน้นการแก้ไขปัญหาในหลายมิติพร้อมกัน ทั้งการพัฒนาความรู้ การปรับปรุงระบบการสื่อสาร การสร้างความโปร่งใส และการเสริมสร้างความเชื่อมั่น เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมที่มีคุณภาพ ครอบคลุมและยั่งยืนในระดับท้องถิ่น ซึ่งจะเป็นรากฐานสำคัญของประชาธิปไตยที่เข้มแข็งในระยะยาว

2. ผลศึกษาหลักพุทธจิตวิทยาเพื่อการพัฒนากระบวนการการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน พบว่า การใช้หลักพุทธจิตวิทยา ซึ่งผสมผสานราณียธรรม 6 กับ ทฤษฎีมาสโลว์ ผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึกกับนักการเมืองท้องถิ่น ผู้ทรงคุณวุฒิด้านพระพุทธศาสนาและผู้เชี่ยวชาญพุทธจิตวิทยา

ผลการวิจัยแบ่งเป็น 6 ด้าน ได้แก่ การเพิ่มการเข้าถึงและการมีส่วนร่วมต้องสร้างบรรยากาศที่ประชาชนรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมผ่านการใช้ความจริงใจและการเคารพ พร้อมตอบสนองความต้องการพื้นฐานตามมาสโลว์ การสร้างความเชื่อมั่นในระบบการเมืองเกิดจากความโปร่งใสและการปฏิบัติด้วยคุณธรรม ควบคู่กับการให้บริการสาธารณะที่ตอบสนองความมั่นคงของประชาชน การสร้างเอกภาพในสังคมต้องยอมรับความแตกต่างและสร้างความร่วมมือผ่านการตอบสนองความต้องการด้านการเป็นส่วนหนึ่งของสังคม

การเสริมสร้างความภูมิใจและการยอมรับจะกระตุ้นให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมด้วยความกระตือรือร้น การสร้างผลลัพธ์ที่เป็นรูปธรรม เช่น การปรับปรุงสาธารณูปโภค จะสร้างความเชื่อมั่นในคุณค่าของการมีส่วนร่วม และการส่งเสริมความร่วมมือและการช่วยเหลือซึ่งกันและกันเป็นรากฐานของการเมืองที่ยั่งยืน

การวิจัยสรุปว่าการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่มีประสิทธิภาพต้องใช้ทั้งหลักคุณธรรมจากสาราณียธรรม 6 และการเข้าใจแรงจูงใจของมนุษย์จากทฤษฎีมาสโลว์ เมื่อสองมิตินี้ทำงานร่วมกันจะสร้างกรอบการทำงานที่ครอบคลุมทั้งด้านคุณธรรมและจิตวิทยา ทำให้การมีส่วนร่วมทางการเมืองเกิดขึ้นอย่างแท้จริงและยั่งยืน

3. การพัฒนาและนำเสนอรูปแบบการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดนนทบุรีตามแนวพุทธจิตวิทยา พบว่า การพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองตามแนวพุทธจิตวิทยาควรเน้นการเสริมสร้างจิตสำนึกที่มีคุณธรรมในตัวประชาชน ผ่านการฝึกฝนจิตใจให้มีสติ เมตตาและความรับผิดชอบต่อส่วนรวม การมีส่วนร่วมในลักษณะนี้ไม่ใช่เพียงการออกเสียงเลือกตั้งหรือเข้าร่วมประชุม แต่หมายถึงการที่ประชาชนตระหนักถึงบทบาทของตนในฐานะผู้ร่วมสร้างและขับเคลื่อนชุมชน โดยยึดหลักการทำงานร่วมกันอย่างสันติ การยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่างและการเสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวม

แนวทางนี้ ยังเน้นการสร้างสามัคคีและความร่วมมือในชุมชนผ่านการพัฒนาจิตใจให้มีความเมตตา ความอดทนและการเข้าใจซึ่งกันและกัน ซึ่งจะช่วยลดความขัดแย้งและสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการทำงานร่วมกันในการพัฒนาท้องถิ่น นอกจากนี้ การเสริมสร้างความภูมิใจในท้องถิ่นและการยอมรับในตนเองและผู้อื่นก็เป็นปัจจัยสำคัญที่จะกระตุ้นให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่อง

การศึกษาชี้ให้เห็นว่า การใช้หลักพุทธจิตวิทยาในการพัฒนาการเมืองท้องถิ่นจะช่วยสร้างผลลัพธ์ที่เป็นรูปธรรม ทั้งในแง่การลดความขัดแย้ง การเพิ่มความโปร่งใสในการบริหารงาน และการสร้างสังคมที่มีความสงบสุขและยั่งยืน โดยเน้นการพัฒนาความสัมพันธ์ที่ระหว่างประชาชนและภาครัฐผ่านการฝึกฝนจิตใจและการสื่อสารที่มีคุณภาพ

ผลการวิจัยได้นำเสนอรูปแบบการพัฒนาที่บูรณาการสภาพปัจจุบันและปัญหาในท้องถิ่น หลักสาราณียธรรม 6 และทฤษฎีมาสโลว์เข้าด้วยกัน เพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ความต้องการพื้นฐานไปจนถึงการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจที่สำคัญ ทั้งนี้ รูปแบบดังกล่าวได้รับการประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิ 9 คนผ่านกลุ่มสนทนากลุ่ม ซึ่งให้ข้อเสนอแนะที่สำคัญในการปรับปรุงให้รูปแบบมีความเหมาะสมและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริงในบริบทของจังหวัดนนทบุรี

สรุปผลการวิจัยและการอภิปรายผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการที่จำเป็นในการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดนนทบุรี พบว่า สภาพปัจจุบันของการมีส่วนร่วมทางการเมืองในพื้นที่ศึกษามีแนวโน้มพัฒนาในเชิงบวก โดยเฉพาะในด้านการเลือกตั้ง การใช้เทคโนโลยี และการแสดงออกผ่านเวทีสาธารณะ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ กิตติยา นาคะโค (2564) ที่พบว่าประชาชนในเขตนนทบุรีมีความตระหนักและความสนใจในเรื่องการเมืองสูง มีการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองและการใช้เทคโนโลยีในการเข้าถึงข้อมูลทางการเมืองมากขึ้น การพัฒนานี้แสดงให้เห็นว่าประชาชนมีความตื่นตัวและให้ความสำคัญกับการติดตามข่าวสารและการเข้าร่วมกระบวนการทางการเมืองมากขึ้นกว่าในอดีต

อย่างไรก็ตาม ผลการวิจัยยังเผยให้เห็นปัญหาสำคัญที่ยังคงเป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างเต็มรูปแบบ โดยเฉพาะในกลุ่มคนรุ่นใหม่และผู้มีรายได้น้อย ซึ่งประสบปัญหาการขาดความรู้ทางการเมืองที่ไม่ทั่วถึง การขาดความเชื่อมั่นในระบบการเมือง และอุปสรรคด้านเศรษฐกิจและสังคม การค้นพบนี้สอดคล้องอย่างชัดเจนกับงานวิจัยของ Judith S. Becker และ Sabine S. Wacker (2023) ที่ระบุว่า คนหนุ่มสาวเผชิญกับอุปสรรคทางกฎหมายและโครงสร้างที่จำกัดการเข้าถึงข้อมูลทางการเมือง รวมถึงข้อจำกัดด้านการศึกษาและทรัพยากรที่ทำให้การมีส่วนร่วมในกระบวนการประชาธิปไตยไม่เต็มศักยภาพ ความสอดคล้องนี้ชี้ให้เห็นว่าปัญหาดังกล่าวไม่ใช่เฉพาะในบริบทของประเทศไทย แต่เป็นประเด็นที่พบได้ในหลายสังคม

ความต้องการในการพัฒนาที่ผลการวิจัยชี้ให้เห็น ได้แก่ การส่งเสริมองค์ความรู้ทางการเมือง การเปิดพื้นที่ให้ประชาชนมีส่วนร่วมอย่างหลากหลาย และการพัฒนาระบบการเมืองที่โปร่งใสและยุติธรรม สิ่งเหล่านี้สะท้อนความเข้าใจที่ลึกซึ้งเกี่ยวกับปัจจัยที่จำเป็นสำหรับการสร้างการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่ยั่งยืน โดยเฉพาะการเน้นย้ำถึงความสำคัญของการใช้สื่อออนไลน์และแพลตฟอร์มเทคโนโลยีในการเผยแพร่ข้อมูล ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาทั้งสองที่อ้างอิงถึงบทบาทของโซเชียลมีเดียในการเพิ่มการมีส่วนร่วมและสร้างชุมชนออนไลน์ อย่างไรก็ตาม ผลการวิจัยนี้มีจุดเด่นในการเชื่อมโยงระหว่างการพัฒนาในระดับปัจเจกบุคคลและการปฏิรูปในระดับระบบ ซึ่งแตกต่างจากงานวิจัยอื่นที่มักมุ่งเน้นเพียงด้านใดด้านหนึ่ง

สิ่งที่น่าสนใจจากผลการวิจัยนี้คือการเชื่อมโยงระหว่างองค์ประกอบต่าง ๆ ของการมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยเฉพาะการเสริมสร้างจิตสำนึกและคุณธรรมและการเคารพความคิดเห็นที่แตกต่าง ที่สะท้อนผ่านการใช้เทคโนโลยีและสื่อสังคม การเชื่อมโยงนี้แสดงให้เห็นว่าการมีส่วนร่วมทางการเมืองไม่ใช่เพียงการกระทำเดี่ยว ๆ แต่เป็นกระบวนการ

ที่ซับซ้อนที่ต้องการการพัฒนาในหลายมิติพร้อมกัน ทั้งนี้ ผลการวิจัยยังชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นในการลดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงโอกาสทางการเมือง ซึ่งเป็นประเด็นที่ต้องการการแก้ไขอย่างเป็นระบบและครอบคลุม เพื่อให้การมีส่วนร่วมทางการเมืองในจังหวัดนนทบุรีสามารถเติบโตอย่างยั่งยืนและครอบคลุมทุกกลุ่มในสังคม

2. ผลศึกษาหลักพุทธจิตวิทยาเพื่อพัฒนากระบวนการการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน พบว่า การค้นพบที่สำคัญใน 6 กระบวนการหลัก ได้แก่ การสร้างความเชื่อมั่นในระบบการเมือง การช่วยเสริมสร้างสังคมที่มีเอกภาพและความร่วมมือ การเสริมสร้างความรู้สึกภูมิใจและการยอมรับในสังคม การเพิ่มความสำเร็จและผลลัพธ์ที่เป็นรูปธรรม การส่งเสริมการร่วมมือและการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และการสนับสนุนจากทั้งภาครัฐและภาคประชาชน ผลการวิจัยเน้นย้ำว่าการสร้างความเชื่อมั่นในระบบการเมืองที่เป็นธรรมและโปร่งใสเป็นปัจจัยพื้นฐานสำคัญที่จะทำให้ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลและมีส่วนร่วมได้อย่างทั่วถึง พร้อมทั้งการส่งเสริมให้ประชาชนเห็นถึงความสำคัญของการทำงานร่วมกันระหว่างภาครัฐและประชาชนเพื่อเสริมสร้างสังคมที่มีเอกภาพ

ผลการวิจัยนี้มีความสอดคล้องอย่างชัดเจนกับงานวิจัยของ ยุภาพร พรสมิทธิ (2562) ที่ศึกษาเรื่อง "การประยุกต์ใช้หลักพุทธจิตวิทยาเพื่อการพัฒนาการเมืองของชาวกรุงเทพมหานคร" พบว่า รูปแบบการประยุกต์ใช้หลักพุทธจิตวิทยาเพื่อการพัฒนาการเมืองของชาวกรุงเทพมหานครโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 2.98 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า รูปแบบการประยุกต์ใช้หลักพุทธจิตวิทยาเพื่อการพัฒนาการเมืองด้านที่มากที่สุด คือ การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.26 รองลงมา คือ การมีส่วนร่วมในการรับประโยชน์ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.79 การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.67 การมีส่วนร่วมในการวางแผน ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.59 และน้อยที่สุด คือ การมีส่วนร่วมในการติดตามตรวจสอบ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.57

3. การพัฒนาและนำเสนอรูปแบบการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดนนทบุรีตามแนวพุทธจิตวิทยา พบว่า การบูรณาการหลักธรรมทางพุทธศาสนาเข้ากับกระบวนการทางการเมืองท้องถิ่นสามารถสร้างผลลัพธ์เชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญ โดยรูปแบบที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วย 6 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ การเสริมสร้างจิตสำนึกและคุณธรรม การทำงานร่วมกันเพื่อส่วนรวม การเคารพความคิดเห็นที่แตกต่าง การลดความขัดแย้ง การพัฒนาอย่างยั่งยืนและสงบสุข และความร่วมมือระหว่างประชาชนและภาครัฐ องค์ประกอบเหล่านี้ทำงานร่วมกันในลักษณะของระบบครบวงจรที่เริ่มต้นจากการพัฒนาจิตใจและคุณธรรมของปัจเจกบุคคล ขยายไปสู่การสร้างความเข้าใจและความร่วมมือในระดับชุมชน และบรรลุเป้าหมายสูงสุดในการสร้างสังคมที่สงบสุขและยั่งยืน

ผลการวิจัยยังชี้ให้เห็นว่า ความสำเร็จของรูปแบบการพัฒนานี้ไม่ได้ขึ้นอยู่กับ การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางการเมืองหรือการใช้เทคโนโลยีเพียงอย่างเดียว แต่ต้องอาศัย การเปลี่ยนแปลงทัศนคติและพฤติกรรมของประชาชนในระดับลึก การที่รูปแบบนี้สามารถ ลดความขัดแย้งและสร้างความสามัคคีในชุมชนได้นั้นเป็นผลมาจากการที่ประชาชนได้ เรียนรู้การควบคุมอารมณ์ การเคารพผู้อื่น และการมองเห็นประโยชน์ส่วนรวมเป็นสิ่งสำคัญ ซึ่งเป็นหลักการพื้นฐานของพุทธจิตวิทยาที่ได้รับการประยุกต์ใช้อย่างสร้างสรรค์ในบริบท การเมืองท้องถิ่น การที่ผลการวิจัยแสดงให้เห็นถึงความเป็นไปได้ในการสร้างการเมืองที่ โปร่งใส ยุติธรรม และมีความร่วมมือที่ดีจากทุกภาคส่วนนั้น เป็นการยืนยันว่า แนวทางพุทธ จิตวิทยาสามารถเป็นทางเลือกที่มีประสิทธิภาพในการแก้ไขปัญหาทางการเมืองและสังคม ในปัจจุบัน

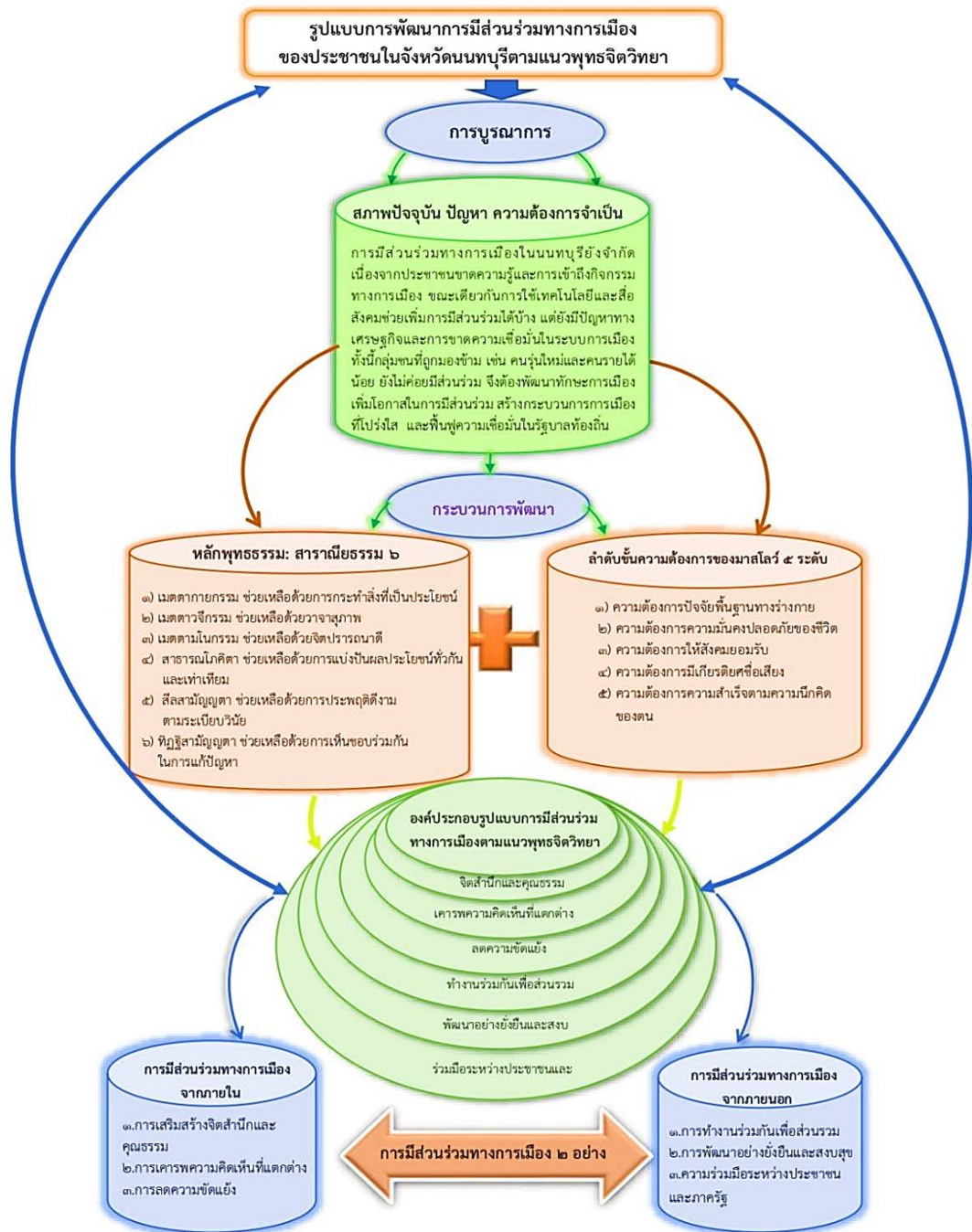
องค์ความรู้จากการวิจัย

ตามการวิเคราะห์การพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในจังหวัด นนทบุรีตามแนวพุทธจิตวิทยา พบว่า สามารถสร้างรูปแบบใหม่ที่เรียกว่า "BP-PP Model" (Buddhist Psychology-Based Political Participation Model) ซึ่งบูรณาการระหว่าง หลักสภาราณียธรรม 6 และทฤษฎีมาสโลว์ เพื่อตอบสนองปัญหาปัจจุบันอย่างเป็นระบบได้ โดยรูปแบบ BP-PP Model ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบหลัก แบ่งเป็น 2 มิติ คือ การมี ส่วนร่วมจากภายใน (องค์ประกอบที่ 1-3) และการมีส่วนร่วมจากภายนอก (องค์ประกอบที่ 4-6) โดยมีรายละเอียดดังนี้

การมีส่วนร่วมจากภายใน ได้แก่ 1) การเสริมสร้างจิตสำนึกและคุณธรรม ซึ่งเป็น รากฐานที่เน้นการให้ความรู้ด้านสิทธิหน้าที่และส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม 2) การทำงาน ร่วมกันเพื่อส่วนรวม ผ่านการจัดเวทีสาธารณะและการประชุมกลุ่มย่อยเพื่อสร้างความรู้สึ กเป็นเจ้าของร่วม 3) การเคารพความคิดเห็นที่แตกต่าง โดยใช้เทคโนโลยีและสื่อออนไลน์ใน การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างสร้างสรรค์

การมีส่วนร่วมจากภายนอก ได้แก่ 4) การลดความขัดแย้ง ผ่านการสร้างช่องทาง สื่อสารที่เปิดกว้างและเท่าเทียม 5) การพัฒนาอย่างยั่งยืนและสงบสุข ที่ครอบคลุมความ เสมอภาคทางสังคม ความยุติธรรมและการดูแลสิ่งแวดล้อม 6) ความร่วมมือระหว่าง ประชาชนและภาครัฐ โดยสร้างความโปร่งใสและการตอบสนองต่อความต้องการอย่าง จริงใจ

รูปแบบ BP-PP Model นี้เป็นองค์ความรู้ใหม่ที่ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เป็นแกนหลักในการแก้ไขปัญหาการมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยมุ่งสร้างสังคมที่สงบสุข ยุติธรรมและมีการพัฒนาอย่างยั่งยืนอย่างแท้จริง

รูปภาพที่ 2 ภาพแสดงองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

ควรมีการจัดตั้ง แพลตฟอร์มออนไลน์และโครงการฝึกอบรม เพื่อเพิ่มความรู้ และทักษะทางการเมืองให้กับประชาชนทุกกลุ่ม นอกจากนี้ ควรจัดกิจกรรมที่เชื่อมโยง ประชาชนกับผู้แทนทางการเมืองและส่งเสริมให้เยาวชนมีส่วนร่วมมากขึ้น รวมถึง การจัดเวิร์กช็อปเพื่อนำหลักพุทธจิตวิทยามาใช้ในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในชุมชน

2. ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับ ผลกระทบของสื่อออนไลน์ ต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ประเมินผลของโครงการฝึกอบรม ว่ามีผลต่อการเปลี่ยนแปลง พฤติกรรมหรือไม่ ศึกษาแนวทางการพัฒนาความร่วมมือ ระหว่างประชาชนและภาครัฐ และวิจัยเชิงลึกถึงแรงจูงใจและอุปสรรคในการมีส่วนร่วมของเยาวชน รวมถึง ผลกระทบของการใช้หลักพุทธจิตวิทยาในการลดความขัดแย้งในสังคม

3. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

รัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมการใช้แพลตฟอร์มออนไลน์ เพื่อให้ประชาชนเข้าถึงข้อมูลและสื่อสารกับผู้แทนได้อย่างสะดวก โดยเฉพาะในกลุ่มเยาวชน และผู้มีรายได้น้อย รวมถึง นำหลักพุทธจิตวิทยามาใช้ในการลดความขัดแย้งและส่งเสริมความร่วมมือเพื่อให้การเมืองท้องถิ่นมีความโปร่งใส ยุติธรรมและยั่งยืน

รายการอ้างอิง

- กรวิชญ์ บุญมี. (2567). การใช้หลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาประชาธิปไตยในสังคมไทย. *วารสารพุทธสังคมวิทยาปริทรรศน์*, 9(4), 76-85.
- จิตวิทย์ หมั่นมี. (2567). การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตนนทบุรี. *วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมการปริทรรศน์*, 7(5), 192-203.
- ทิวากร แสร้งสุวรรณ. (2565). การใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อสร้างความตระหนักรู้และการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันการทุจริตเชิงนโยบาย. *วารสารวิชาการวิทยาลัยบริหารศาสตร์*. 5(1), 99-112.
- พระสร้อยทอง ปณญาวุโธ. (2562). การพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตตำบลเมืองเตา อำเภอพยัคฆภูมิพิสัย จังหวัดมหาสารคาม. *วารสารวิชาการรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์*, 1(3), 9-22.

- ยุภาพร พรสมิทธิ. (2562). การประยุกต์ใช้หลักพุทธจิตวิทยาเพื่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของชาวกรุงเทพมหานคร (พุทธศาสตร์ดุขฎิบัณฑิต). มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระนครศรีอยุธยา.
- วีระศักดิ์ จินารัตน์. (2567). ผลกระทบของการใช้สื่อสังคมที่มีผลต่อความรอบรู้ทางการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของกลุ่มคนเจนเอเรชัน Y และ Z ในประเทศไทย. วารสารศิลปการจัดการ, 8(2), 547-563.
- สุพัตรา ศรีบุญเรือง. (2563). การประยุกต์ใช้จิตวิทยาในการสร้างแรงจูงใจให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมือง. เชียงใหม่ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.